

Cumhuriyet ile Türkiye’de Gerçekleşen Çağdaş Eğitim Sistemi Hakkında Söyleşi

Prof. Dr. Berin Ergin

Sevgili Gençler,

Eğitim kelimesi içinde çok geniş anlamları içermektedir. Dar anlamı ile eğitim kurumlarının işlevi açıklanmakta olup, bireyin çocukluk ve ergenlik, gençlik ve yetişkin olduğu dönemlere rastlayan yaşlardaki kamu ve özel statüdeki eğitim kurumlarındaki milli eğitim çalışmaları olarak değerlendirilir.

Eğitim kelimesinin herkes tarafından kendine göre yorumlanması yanlıştır. Çünkü bilimselliğin esas alındığı milli eğitim söz konusudur. Devletin görevi, milli ve bilimsel eğitim sistemi bağlamında vardır.

Eğitimi insanların belirli bir yaş dönemi açısından düşünmek de yanlıştır. Eğitim, insan yaşamının tüm evrelerinde kazanabildiği bilgilerin tümü olarak değerlendirilmelidir. Bu sürecin birey ve toplum açısından olumlu ve insan olma insan haysiyet ve onuruna uygun, özgürlükçü bir düşünce yapısı içinde yapılmış eğitim sisteminden yararlanmış olmak ile toplumda yararlı birey olunabileceği ve saygınlık kazanılacağı, mesleğine uygun görevler alabilme veya iş yaratabilme imkânına kavuşulabileceği açıktır. Bireyin bu yüksek potansiyel içinde yetişmesini sağlamak doğduğu günden hayatının sonuna kadar sevgi ve saygı dolu bir ortamda yetişmesi ve gelişmesini sağlaması gerekmektedir. Bireyin güvenlik içinde bilimsel nitelikte eğitim alabilmesi için mensubu olduğu ülkenin devlet yapısının bilimsel bilginin kabul edildiği demokratik ve laik bir yapıda olması gerektiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bilim ve bilgi uluslararası boyutu ile evrensel olmadıkça, eğitim sisteminin objektif, yapıcı, eşitlikçi ve adalet bilincinin yüksek olduğu düşünce yapısını var edilmesi mümkün değildir.

Birey çocukluğunda şiddet görmüş, sevgisiz kalmış, ekonomik düzenin tüm olumsuzluklarını yaşamış ve eğitim alanında da gerekli eğitimi almadan gençliğini sürdürmüş ise, bu birey acz içinde bezmiş bir insan olarak toplumda yerini alacaktır. Bunun sorumlusu da toplumu oluşturan bireylerin kendilerini yönetmesi için oluşturdukları ve yönetim erkini devrettikleri devlettir. Bu bağlamda söylenen bir laf vardır, her şeyi devletten beklememek gerekir diye; işte bu yanlış bir düşüncedir. Yönetmek görevini kendi eliyle kurduğu devlet dediğimiz kurumu veren toplumun elbette her türlü beklentisi devletten olacaktır. Özellikle de eğitim konusundaki beklenti behemehâl devletin en baş sorumluluğunda olan bir işlevidir.

Bu bağlamda demek ki bir ülkenin eğitim sistemi insan varlığının devamını sağlayan en önemli kurumdur. Devletin var olması için insanlara gereksinim vardır. Bu insanların da iyi yetişmiş ve ülkenin devamlılığını sağlayacak niteliklere sahip olmaları ile ancak süreklilik sağlanabilmektedir. Aksi halde ülke de birbirine karşıt ve çeşitli fikir ve felsefelerin etkisinde kalarak etrafa savrulmuş insan grupları oluşur ve bu da ülkenin sona ermesine yol açar. Ulus bilinci yerleştirmek aynı bayrak altında yaşamının özgürlüğünü hissedebilmek sadece ve sadece doğru eğitim ile mümkündür.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulma aşamasında nasıl bir manzara vardı? Bir tarafta savaş, bir tarafta yıkılmış ve adı kalmış Osmanlı Devletinin yok oluşunun sonuçları olarak halkın yığınlığı ve yoksulluğu... Tüm bu yoksunluklar içinde İngiliz, Fransız ve Yunan işgali

altında inleyen halkın çaresizce üzerinde tutunmaya çalıştığı kalan vatan parçasını geri almak için eşi benzeri görülmemiş bir sistem ve politika ile mücadele bayrağı açmış büyük lider Mustafa Kemal... İnanılmaz savaş taktikleri halen ulusal ve uluslararası askeri okullarda okutulan Mavi Gözlü Sarışın Kurt EĞİTİM üzerinde de durmuş ve kurumsallaşması için kongrelerin oluşmasını desteklemiştir. Evet, bir yanda savaş, bir yanda eğitim ile ilgili projelerin yan yana yürüdüğü bir dönem!

Mustafa Kemal nasıl bir eğitim demiştir?

Tekrar belirtmek isteriz ki, İstiklal Savaşı devam ederken savrulmuş ulusu bir araya getirmek için eğitim birliğinin en gerekli nitelik olduğu bilincindedir. Eğitim tek olacaktır. Eğitim tekliği ile bir ulus kaynaşabilir ve güçlü devlet yapısına sahip olabilir. Halkın düşünce ve duygusunun aynı olması eğitim kurumu ile birliğin sağlanması ile mümkündür. Bunun için de Mustafa Kemal milli eğitimden söz eder. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ilelebet var olabilmesi milli eğitim birliği ile sağlanabilecektir. Bireylerin iyi eğitim almasında devletin kuracağı yapı önemlidir.

Farklı eğitim modellerinin uygulanabildiği bir sistem varken çağdaş bir eğitim sisteminin temellerini atmak kolay değildi. Yeni uygulamanın ikilik yaratarak toplumun bölünmesine neden olabilir, devlet daha kurulmadan yıkılma aşamasına girilebilirdi.

Mustafa Kemal ince dehası ile 16 Temmuz 1921 de Ankara'da topladığı 1. Maarif Kongresini savaşa rağmen ertelemeyerek gerçekleşmesini sağlamış ve topluma eğitime ne kadar önem verdiğini anlatan konuşmalar yapmıştır.

Mustafa Kemal Maarif kongrelerine çok önem vermiş ve eğitim konusunda cumhuriyetin sağlam temellere oturmasının eğitim sistemindeki prensipler ile gerçekleşeceğini çok iyi düşünmüştür. Bu bağlamda birçok prensip koymuş ve bir yanda yedi düvel ile savaşırken en önemli savaş olan eğitim savaşını vermiştir. 1. Maarif Kongresindeki bazı açıklamaları ile genel olarak eğitim konusundaki görüşleri aşağıda özetlenerek belirtilmiştir.

“Muhterem Hanımlar, Efendiler!

Harbi umumi memleketimize bir mağlubiyet tevcih etti. Düşmanlarımız bunu vesile ittihaz ederek milletimizi tamamen imha etmek istediler. Buna karşı vukua gelen galeyanı milliyet Ankara muazzam sahne oldu... Bugün Ankara Milli Türkiye'nin Milli Maarifini kuracak olan Türkiye muallime ve muallimler kongresinin inikadına sahne olmak mazhariyetiyle de müftehirdir.

Yüzyıllarca süren derin idari ihmallerin devlet bünyesinde açtığı yaraları iyileştirme yolunda harcanacak çabaların en büyüğünü irfan yolunda kullanmalıyız... Şimdiye kadar izlenen öğretim ve eğitim yöntemlerinin milletimizin gerileme tarihinde en önemli etken olduğu kanısındayım... en önemli en esaslı nokta eğitim meselesidir... Eğitim bir milleti ya hür, bağımsız, şanlı, yüce bir toplum halinde yaşatır ya da bir milleti esarete ve sefaletle terk eder... Öğretmenden, eğiticiden mahrum bir millet, millet namını kazanmamıştır... millet olabilmek için mutlaka eğitimcilerle öğretmenlere muhtaçtır.”

Mustafa Kemal Atatürk, eğitimin ilkeleri bağlamında, cehaletin ortadan kaldırılması, çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine yükselmenin sağlandığı bir eğitim, milli bir eğitim, eğitimde öğretim birliği esasının sağlanması, kız ve erkek çocukların eşit şekilde eğitilmesine önem verilmesi, eğitimde bilime önem verilmesi ve eğitim verecekleri bu mesleği çekici hale getirmenin gereği üzerinde durmuştur.

Mustafa Kemal Atatürk'ün eğitim ile ilgili temel görüşleri, eğitimin milli, sosyal hayatın gereklerine uygun ve çağdaş olması üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Milli eğitimde öğretim birliğinin uygulanabilmesi için 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanununun kabulü ile eğitimde ikiliğe son verilmiştir. Tevhidi Tedrisat (Öğretim Birliği) hiçbir şekilde vazgeçilemeyecek sistem olarak Türk ulusunun varlığı için önemli olup, bu kanun ile okullarda Arapça ve Farsça eğitim kaldırılmış, din ağırlıklı eğitime son verilmiş, eğitim laik bir temele oturtularak, geri kalmışlığın önüne geçilmiş ve bilimsellik ve aklın kullanıldığı eğitim sistemi yerleştirilmiştir. Böylece bağımsız bir ülkede özgür vatandaş olarak bayrağı ve toprağı ile yaşamaya başlayan Türk halkı cumhuriyet değerlerini demokrasiyi ve ulus olmayı öğrenmiş benimsemiştir. Bugün uluslararası arenada Türkiye ve Türk halkı için olumsuz olarak gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmeye çalışılan fiil davranış ve kararlar karşısında yine de dik durabilmekmekteyse bunun sebebi Mustafa Kemal Atatürk'ün ince zekâsı bilgisi ve önsezileri ile kurduğu geliştirdiği gerçekleştirdiği ilkeleri ve devrimleridir.

Tevhidi Tedrisat Kanunu olmasa idi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti hudutları içinde yaşamakta olan ve azınlık diye tabir ettiğimiz dini ve dili farklı olan vatandaşlar, kendi okullarında bağımsız olarak toplumun dirlik ve birliğine aykırı programlar uygulayabileceklerdi. Devlet denetiminin olmadığı okullar ülke bütünlüğü açısından tehlike yaratacağı gibi, Osmanlı döneminde bu grup okullar, her türlü denetimden uzak olarak farklı amaçlar ile eğitim vermişler ve ayrıca bu okullardan mezun olanlar yabancı dil konusunda Türklerden daha farklı eğitim almaları sebebiyle daha üstün mevkilere gelmişlerdir. Eğitimde teklik olmadığı takdirde toplumda farklı din ve dilde olan vatandaşların birbirinden ayrışmaları ve yozlaşmaları kaçınılmazdır. İşte Osmanlı Devleti'nin hazin sonunun gelmesindeki en önemli sebep eğitim çokluğu olmuştur.

Öğretim ve eğitimin birleştirilmesi ile ulusu teşkil eden insanların aynı düşünceye sahip olmaları sağlanabilmiştir. Ülkü birliği, dil birliği, kültür birliği olmadığı takdirde bağımsız devletten, özgür ulustan bahis olunamaz.

Mustafa Kemal Atatürk, toplumun mutlu huzurlu ve güçlü bir hedefe ulaşabilmesi için iki orduya gereksinim olduğunu belirtmiştir. Birincisi, askeri gücü işaret etmiştir; ikincisi de ulusun geleceği için gerekli olan kültür ordusudur.

Demek ki güçlü bir ulus için eğitim ve askeri gücünün olması kaçınılmazdır. Bir devlet eğitiminin, hukuk sisteminin ve askeri sisteminin bozulması ile yıkıma hazırlanır. Böyle bir yanlışa düşmemenin yolu; milli, bilimsel, çağdaş bir eğitim sisteminin demokratik ve laik kurallar çerçevesinde oluşturulmuş olmasıdır.

SEVGİ İLE KALIN

Prof. Dr. Berin Ergin

